

УДК 657. 338:330

Куцик П.О.

к.е.н., професор

ректор, професор кафедри бухгалтерського обліку

Львівський торговельно-економічний університет

м. Львів, Україна

РОЗВИТОК СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНОГО ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ ЧЕРЕЗ АНАЛІЗУВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ

Нова ідеологія підготовки корпоративної звітності, підтримана інвестиційним співтовариством і прихильниками концепції сталого розвитку, передбачає застосування інтегрованого підходу до оприлюднення інформації [1]. Типовий річний звіт, зазвичай, є досить обмеженим каналом комунікації менеджменту з акціонерами та іншими зацікавленими сторонами, оскільки містить, переважно, історичну фінансову інформацію і не дає можливості вийти за межі ретроспективного аналізу досягнутих результатів. Водночас інформація про поточну діяльність компанії, передумови та чинники її успіху, стратегію і перспективи розвитку залишається нерозкритою, у тій частині яка б не видавала комерційних таємниць та не впливала негативно на бізнес.

Це заважає зацікавленим сторонам приймати рішення про інвестиції та чинить перешкоди для ефективного управління бізнесом. Для забезпечення ефективності діяльності підприємства повинна бути створена система управління, що дозволяє здійснювати моніторинг та управління ризиками [2]. На даний момент бухгалтерський облік, як інформаційна складова системи менеджменту, не відповідає завданням, що ставить перед ним система. Управління ризиками здійснюється менеджментом інтуїтивно та у відриві від системи бухгалтерського обліку, його інформаційного забезпечення. Це спонукає необхідність розробки аналітичної системи бухгалтерського обліку, яка б надавала інформацію для управління ризиками менеджерів усіх рівнів.

Рішення, прийняті в системі менеджменту щодо управління ризиками, повинні бути відображені у системі бухгалтерського обліку як факти господарської діяльності підприємства, що впливають на всі види активів, зобов'язань, та їх джерел. Фактичні факти господарської життя характеризують події, які вже відбулися, а можливі пов'язані з подіями, які можуть настати у майбутньому. Відображення цих фактів в інформаційній системі підприємства має бути через вибір та обґрунтування методів обліку, зокрема методів: оцінки об'єктів; створення резервів, визнання та розрахунку витрат на зменшення наслідків ризиків і ін. Всі це обґрунтовується та відображається в обліковій політиці підприємства та розробляються відповідні регламенти обліку.

Процес управління ризиками повинен відповідати тактичним, а найбільше стратегічним завданням розвитку підприємства з урахуванням забезпечення економічної безпеки бізнесу. Вказане передбачає відповідне відображення інформації про ризики у корпоративній звітності.

Протягом останніх років концептуальною основою для підготовки корпоративної звітності у багатьох корпораціях світу вважається концепція сталого розвитку [3,4], зміст якої полягає у тому, щоб зробити розвиток компанії стійким і переконатися, що він задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для здатності майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. При цьому рівноправно мають поєднуватися економічні, соціальні, екологічні та інші чинники, а суспільство – отримувати інформацію про важливі зрушення і прогрес компаній зі сталого розвитку. Основою для її підготовки слугує так званий облік для сталого розвитку (sustainability accounting), що поєднує різні методи реєстрації, обробки та підготовки нефінансової інформації для потреб зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів.

Важливими, у підготовці такої інформації, є аналіз та оцінювання рівня економічних ризиків. Процес аналізу та оцінювання ризику складається з виявлення всіх ризиків, властивих досліджуваній економічній системі, оцінювання їх рівня та аналізу отриманих результатів. Оцінювання є кількісним виміром рівня виявлених ризиків і супроводжується обчисленням ймовірностей та розмірів можливих збитків.

Результати аналізу економічного ризику є підставою з прийняття рішення стосовно доцільності здійснення підприємством окремих видів діяльності, внаслідок чого застосовуються методи захисту від можливих збитків, що забезпечуватиме потенційних партнерів і контрагентів необхідною їм інформацією. Проведений аналіз дає змогу розробити програму заходів із запобігання ризиків, зниження або компенсації їх рівня, а також нейтралізації можливих негативних наслідків. Ці заходи умовно можна поділити на три основні групи: попереджуючі, обмежуючі та компенсуючі. Так, попереджуючі заходи спрямовані на недопущення виникнення ризикових ситуацій (уникнення ризику, попередження ризику, мінімізація втрат, передавання контролю за ризиками) у процесі діяльності суб'єкта господарювання. Обмежуючі заходи (наприклад, диверсифікація) зорієнтовані на стимулювання зниження ризику та величини можливих втрат у разі виникнення ризикових ситуацій, яких не можна уникнути. Компенсуючі заходи призначені для покриття втрат від ризику (наприклад, створення забезпечень та резервів). Вони використовуються у випадку, коли попереджуючі та обмежуючі заходи не забезпечують належного результату.

В сучасних умовах серед вітчизняних і закордонних вчених немає єдиного підходу до вибору методів аналізу економічних ризиків та оцінювання їх рівня. У зв'язку з цим, питання вибору цих методів у сучасних джерелах висвітлено не достатньо. Передусім, це стосується встановлення показників аналізу та оцінювання рівня економічних ризиків, а також підходів до їх визначення. Дослідження та оцінювання ризику – це комплексний процес, в якому основними є кількісний і якісний аналізи.

Якісний аналіз ризику – це ідентифікація всіх можливих видів економічних ризиків на основі загальної класифікаційної системи, визначення факторів, що впливають на їх рівень при здійсненні певного виду діяльності, а також потенційних областей виникнення і прояву ризику та виявлення негативних наслідків, які можуть виникнути при його настанні. Результатом якісного аналізу ризику є обґрунтування доцільності та ефективності певної господарської операції, прийняття рішення із зниження рівня ризику та принципів управління ним.

Кількісний аналіз економічних ризиків безпосередньо пов'язаний з оцінюванням їх рівня та полягає у використанні кількісних критеріїв, призначених для отримання відповідних оцінок рівня ризику і в абсолютних, і у відносних величинах. Для кількісного аналізу ризику використовуються такі методи: статистичний, експертних оцінок, аналогій, дерево рішень, рейтинговий та розрахунково-аналітичний. Серед них слід виділити найбільш поширений – статистичний метод, який надає математичний апарат для розрахунку статистичних характеристик тих економічних показників, які перебувають під впливом випадкових факторів і класифікуються як випадкові величини. Мова йде про математичне сподівання (очікуване значення), моду, дисперсію, напівдисперсію, стандартне відхилення, коефіцієнт варіації, коефіцієнти асиметрії та ексцесу. Ці показники дають не лише загальну статистичну оцінку випадкової величини, а й утворюють систему кількісних оцінок ризику.

Під час кількісного оцінювання економічних ризиків слід враховувати те, що реалізація одного виду економічного ризику не обов'язково вплине на виникнення іншого, а максимально можливі втрати суб'єкта господарювання не повинні перевищувати його фінансових можливостей.

Оскільки кількісний аналіз ризиків є логічним продовженням і доповненням до якісного, то для отримання найефективніших результатів дослідження обов'язково слід поєднувати ці два підходи.

Таким чином, облікова система, яка пов'язана з аналізом та оцінюванням і відображення в ній фактів, пов'язаних з економічними ризиками, дає змогу забезпечувати формування тих розділів корпоративної звітності, які відображають сукупність економічних, соціальних і екологічних чинників. Поряд з корпоративною звітністю, показники сталого розвитку допомагають зацікавленим сторонам компанії ухвалювати зважені рішення, що базуються на структурованій належним чином обліковій інформації та розвиненій бізнес-аналітиці.

Список використаних інформаційних джерел

1. Куцик П. О. Концептуальний розвиток методології бухгалтерського обліку : монографія / П. О. Куцик, М. В. Корягін. – Львів : ЛКА, 2015. – 239 с.

2. Панченко І. А. Роль бухгалтерського обліку в системі ризик-орієнтованого управління / І. А. Панченко // ВІСНИК ЖДТУ. – 2012. – № 3 (61).
3. Шигун М. М. Корпоративна соціальна звітність як перспектива інформування про людський капітал вітчизняних компаній / М. М. Шигун, Т. В. Давидюк // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – № 1 (9). – С. 173-178.
4. Куцик П. Соціальна звітність підприємств: проблеми і перспективи розвитку / П. Куцик, Ю. Семенишена // Економічний дискурс : міжнар. зб. наук. праць (25 листопада 2014 р., м. Львів). – Вип. 3. – Тернопіль : Крок, 2014. – С. 135-139.
5. Пушкар М. С. Ідеальна система обліку: концепція, архітектура, інформація / М.С. Пушкар, М.Г. Чумаченко. – Тернопіль : Карт-бланш, 2011. – 336 с.

УДК 657.282

Лантій Т.М.

*к.е.н., ст. викладач кафедри бухгалтерського обліку
оподаткування та аудиту*

*Чернігівський національний технологічний університет
м. Чернігів, Україна*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЛІМІТУ КАСИ

Регулювання ліміту каси та строків здавання готівкових коштів в національній валюті обумовлено потребою прискорення обігу готівки, а також своєчасного її надходження до кас банків. Дотримання ліміту каси є важливим питанням, оскільки передбачає відповідальність керівників підприємств та запровадження штрафних санкцій за перевищення його розміру.

Згідно з прийняттям нової редакції Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого Постановою Правління НБУ від 29.12.2017р. за №148 (набула чинності з 5 січня 2018р.) (Положення №148), відбулися зміни щодо ведення касових операцій у національній валюті, що впливає на ведення бухгалтерського обліку на підприємствах.

Дія Положення №148 поширюється на установи/підприємства та небанківські фінансові установи. Ліміт каси та строки здавання готівкової виручки (готівки) не встановлюються банкам і фізичним особам-підприємцям [п.14, 1], а також релігійним організаціям (релігійним громадам, управлінням і центрам, монастирям, релігійним братствам, місіонерським товариствам (місіям), духовним навчальним закладам), які не здійснюють виробничої або іншого виду підприємницької діяльності [п.51, 1].